

Een overwintering op Spitsbergen

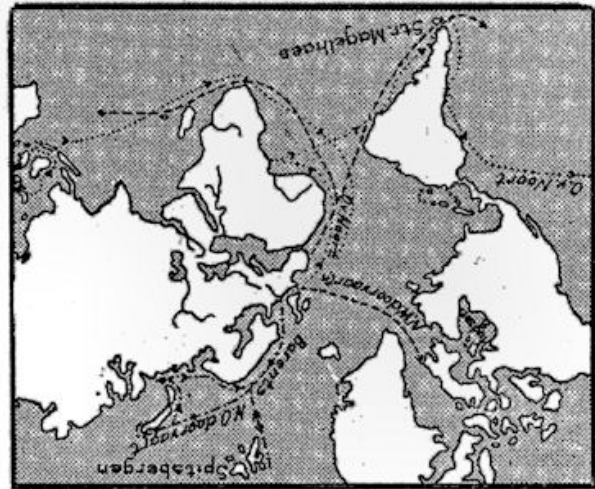
P. DE ZEEUW JGzn.

De ongelukkige tocht, die Heemskerck, Barendsz en De Rijp in 1596 naar het hoge Noorden hadden gemaakt en waarbij de overwintering op Nova-Zembla had plaats gehad, had toch enige vrucht afgeworpen.

Op die tocht immers hadden de Hollanders Spitsbergen ontdekt en meteen in bezit genomen. De oude kronieken zeggen daarvan: „in den jaare 1596 bij de ingezetenen deeser landen, ontdekt en geoccupeerd en tot nog toe gepossedeerd, also alom van visch grimmelde.”

Zolang het daar werkeijk van vis „grimmelde”, waren daar elke zomer duizenden arbeiders en matrozen bezig met vis te vangen en te bereiden. Men ving daar walvissen en potvissen en de traan, die daaruit werd gekookt, bracht heel wat op. Het houten dorp, waarin al deze mensen woonden, had men dan ook zeer juist Smeerenburg genoemd. Toen enkele jaren voor de 2e wereldoorlog ter sprake kwam, van wie eigenlijk Spitsbergen was, bleek, dat het inderdaad aan Nederland toe kwam en men schijnt het ons toen ook te hebben gepresenteerd. Maar Nederland heeft afstand gedaan van al zijn rechten ten behoeve van Noorwegen.

Van Juni tot Augustus was het daar op Smeerenburg dus een gezellige boel en dat de matrozen zich wel een pretje gunden, blijkt uit het groot aantal taveernes, dat er was. Maar als de zomer voorbij was, gingen allen naar huis. Er bleef niemand achter, om de hand te houden aan huizen en schuren en het gevolg was, dat men elk jaar heel wat moest opknappen aan het dorp. Op de duur wilde men dit veranderen en in de winter van 1633 op 1634 waagden zeven matrozen het, om achter te blijven. Inderdaad was dit een groot waagstuk, want de winter

is streng op Spitsbergen. Vrolijk wuifden de achterblijvenden de vertrekkenden vaarwel.

Het liep met dit zevental wonder best af en toen in de zomer van 1634 de Hollandse vloot terugkeerde waren ze allen nog gezond en wel.

Daar deze proef zo uitstekend geslaagd was, wilde men die in de volgende winter herhalen. Het kostte dan ook niet veel moeite om zeven matrozen over te halen de winter van 1634 op 1635 op Spitsbergen achter te blijven.

Met deze zeven liep het slecht af.

Toen in de zomer van 1635 de vloot weer terug kwam, was er niet één meer in leven. In het houten huis, waarin ze hadden gewoond, vond men een soort dagboek, waarin een hunner had opgetekend, wat hun zoal was overkomen. De namen van het zevental zijn ons bewaard gebleven. Het waren:

De Hollandse schepen verlaten Smeerenburg op Spitsbergen.

Andries Jansz. uit Middelburg; Kornelis Thijsz. uit Rotterdam; Ieroen Karkoen uit Delfshaven; Tjebbe Jellis uit Friesland; Klaas Florisz. uit Hoorn; Andries Jansz. uit Delft en Fetje Ottes uit Friesland.

Op 11 September vertrokken de schepen.

De achtergeblevenen gingen op jacht naar walvissen, doch zij konden er geen enkele schieten. Ook probeerden ze te vergeefs reeën, beren en vossen te schieten en groente, die ze zo hard nodig hadden, vonden ze volstrekt niet.

Op 21 October bleef de zon weg en op 24 Oct. deed zich het eerste geval van scheurbuik (de naam is afkomstig van 't Engelse scorbut) voor. Dit is een opzwellig van tandvlees en gehemelte, die ontstaat door het eten van zout vlees en gezouten groente.

Ze konden geen vers vlees en verse groente bekomen en in het dagboek tekenden ze aan:

„Dan, wij troostten elkander, dat God onze groente en verversching wezen en het voorzien zou.”

Omdat de een meer dan de ander gekweld werd door de ziekte, besloten ze op 11 December ieder apart te gaan eten. Daags voor Kerstmis vingen ze bijna een beer. Ze schoten het beest door z'n dikke huid, doch het dier ging er van door en zij hadden het nakijken. „Wil het niet beter worden, dan zijn we allemaal dood eer de schepen komen; dan God weet, dat ons van node is”, zo verhaalt het dagboek.

Reeds op 14 Januari 1635 stierf de eerste, op 15 Januari de tweede en op 17 Januari de derde. De vier overigen maakten kisten en legden hun dode makkers daarin. Van begraven was natuurlijk geen sprake. Op 29 Januari aten ze hun hond op en een week later vingen ze een poolvos. Toen hadden ze dus vers vlees, doch toen was het al te laat. Ze zagen nu ook beren, doch ze waren te zwak, om te kunnen schieten. Alleen Karkoen was nog in staat het vuur te onderhouden.

Eindelijk kwam op 24 Februari de zon weer, doch reeds op 26 Februari werd er voor het laatst in het dagboek geschreven. Het waren de volgende woorden, die de dagboekschrijver neerschreef:

„Wij leggen met ons vieren, die nog in leven zijn, plat ten kooi, wij zouden wel eten, indien er één zoo kloek was, dat hij uit de kooi konde komen, om vuur aan te leggen. Wij kunnen ons niet roeren van de pijn. Wij bidden God met gevouwen handen, dat Hij ons uit deze droevige wereld verlossen wil, als het Hem belijft, zoo zijn we gereed, want wij kunnen het niet langer harden, zonder eten of vuur en wij kunnen elkander niet helpen, elk moet zijn eigen last dragen.”

Waarschijnlijk is daarna spoedig het einde gekomen en dat einde was, blijkens de houding, waarin de lijken aangetroffen werden, buitengewoon zwaar geweest.

Toen in de zomer van 1635 als gewoonlijk de Hollandse schepen weer kwamen, vonden ze de deur van de hut van binnen gesloten. Nadat ze die hadden opengebroken, ontdekten ze drie lijken in de kisten, twee op hun kribben, en twee op zeilen op de vloer liggend.

Het zal wel duidelijk zijn, dat men na deze bittere ervaring, er niet meer over gedacht heeft, nog eens weer enkele mannen de winter op Spitsbergen te laten doorbrengen.

Van kunstjes en spelletjes

Wie zoekt mee? (II.)

(Oplossing)

De stippellijn wijst de kortste weg aan naar 't grasveld, waar de apen zitten te eten. 't Was helemaal niet moeilijk te vinden. Vond je wel?

ZOEKPLAATJE

Waar is de koetsier?